

Güney Afrika'nın Direniş Sanatı

Unam Ntsababa

Güney Afrika'nın direniş sanatı tarihi, oldukça zengin ve güçlüdür ve ulus olarak yaşadığımız sosyo-politik mücadelelerle iç içe geçmiştir. 1960'lardan itibaren sanat, apartheid rejimine karşı mücadele etmek ve toplumsal değişimi teşvik etmek için bir araç olarak kullanıldı. Sanatçılar, sıklıkla baskıcı hükümete meydan okudu ve eserlerini, apartheid döneminde Siyah Güney Afrikalıların maruz kaldığı vahşete dikkat çekmek için kullandı. Özellikle, 1960 yılında yaşanan kanlı Sharpeville Katliamı, sanatçıların devlet şiddetini resmetmesinde trajik bir esin kaynağına dönüştü. Bu dönemde, toplumumuzda sanatın ve kültürün yeri hakkında farklı düşünce okulları ortaya çıktı. Bazı sanatçılar sanatı, kurtuluş mücadelesinde doğrudan bir silah olarak kullanmak gerektiğine inanırken, diğerleri ırktan bağımsız bir kültürel pratiği geliştirmek amacıyla toplum sanat merkezleri kurmaya odaklandı.

“Sanki yöneticilerimiz her sayfada pusuya yatmış, her resmin içinde geziniyor: her şey, zalimlerin ve onların dayattığı travmanın takıntısı altında.” – Yargıç Albie Sachs

Önemli Sanatçılar ve Akımlar

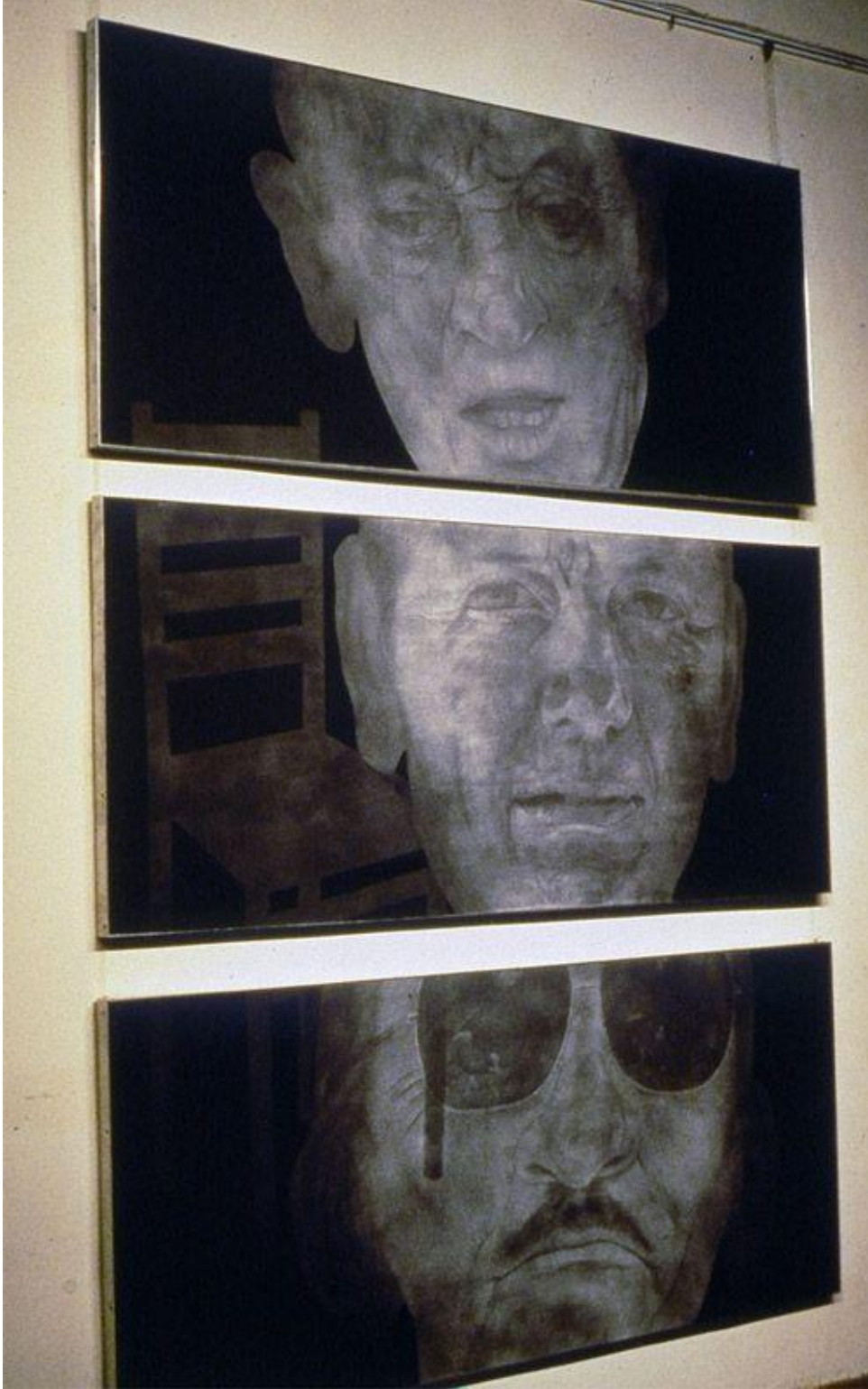
Thamsanqa "Thami" Mnyele, sanatı bir özgürleşme aracı olarak gören bu dönemin önemli bir figürüdür. "Kadınlar Apartheid'e Karşı Birleşin" gibi çalışmaları, özgürlük ve adalet taleplerini ifade etmek için sanatın kullanılması çağrısında bulunur. Mnyele, Siyah Afrikalı sanatçıların önemli bir sesi olmuş ve sürgünde olmasına rağmen aktivizmini sürdürmüştür. 14 Haziran 1985'te, Güney Afrika Özel Kuvvetleri tarafından Botsvana'nın Gaborone şehrinde öldürülen 12 kişiden biriydi.

Thamsanqa “Thami” Mnyele (1948-1985)

Paul Stopforth, çalışmalarında Steve Biko'yu sorgulayan, işkence eden ve öldüren polis memurlarının yüzlerini göstererek, apartheid hükümetini şiddetinden dolayı hesap vermeye

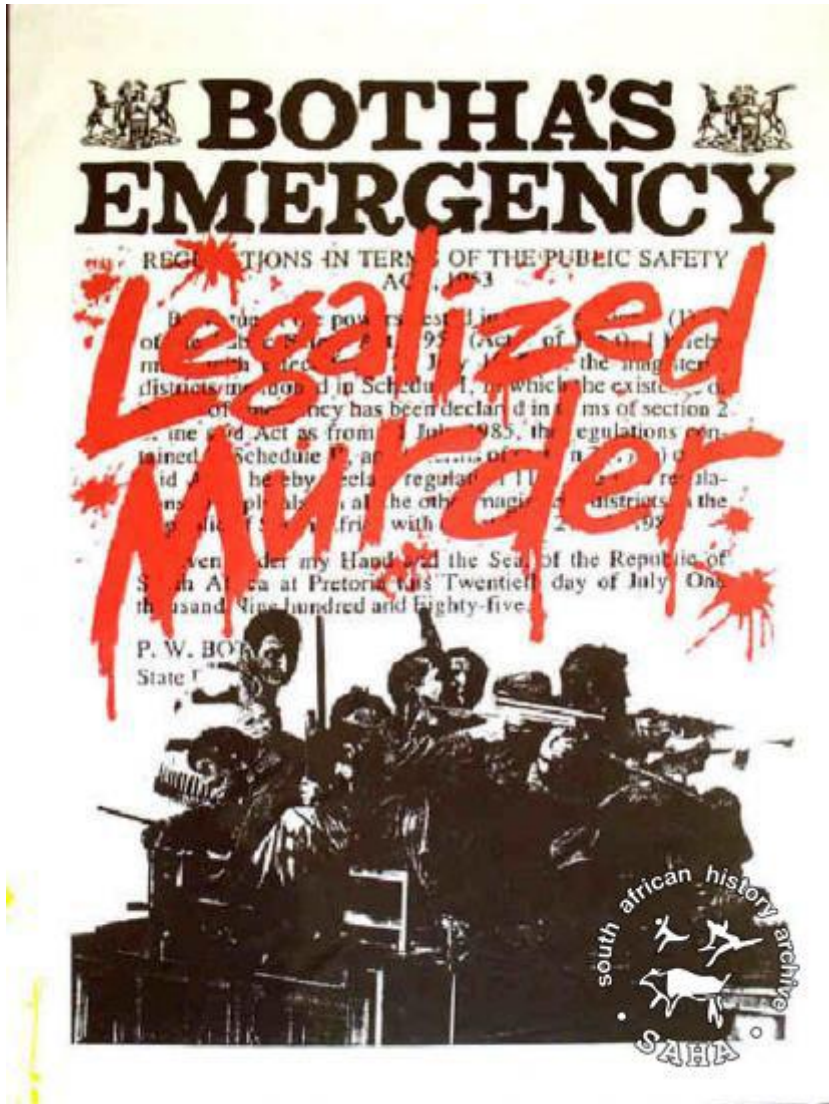
çağırdı. *Sorgucular* ve *Sorgu Alanları* serileri, siyasi tutsakların maruz kaldığı işkence ve acılara odaklanarak, Steve Biko gibi liderlere uygulanan acımasız muameleyi resmetti.

Paul Stopforth (1945-), The Interrogators, 1979,

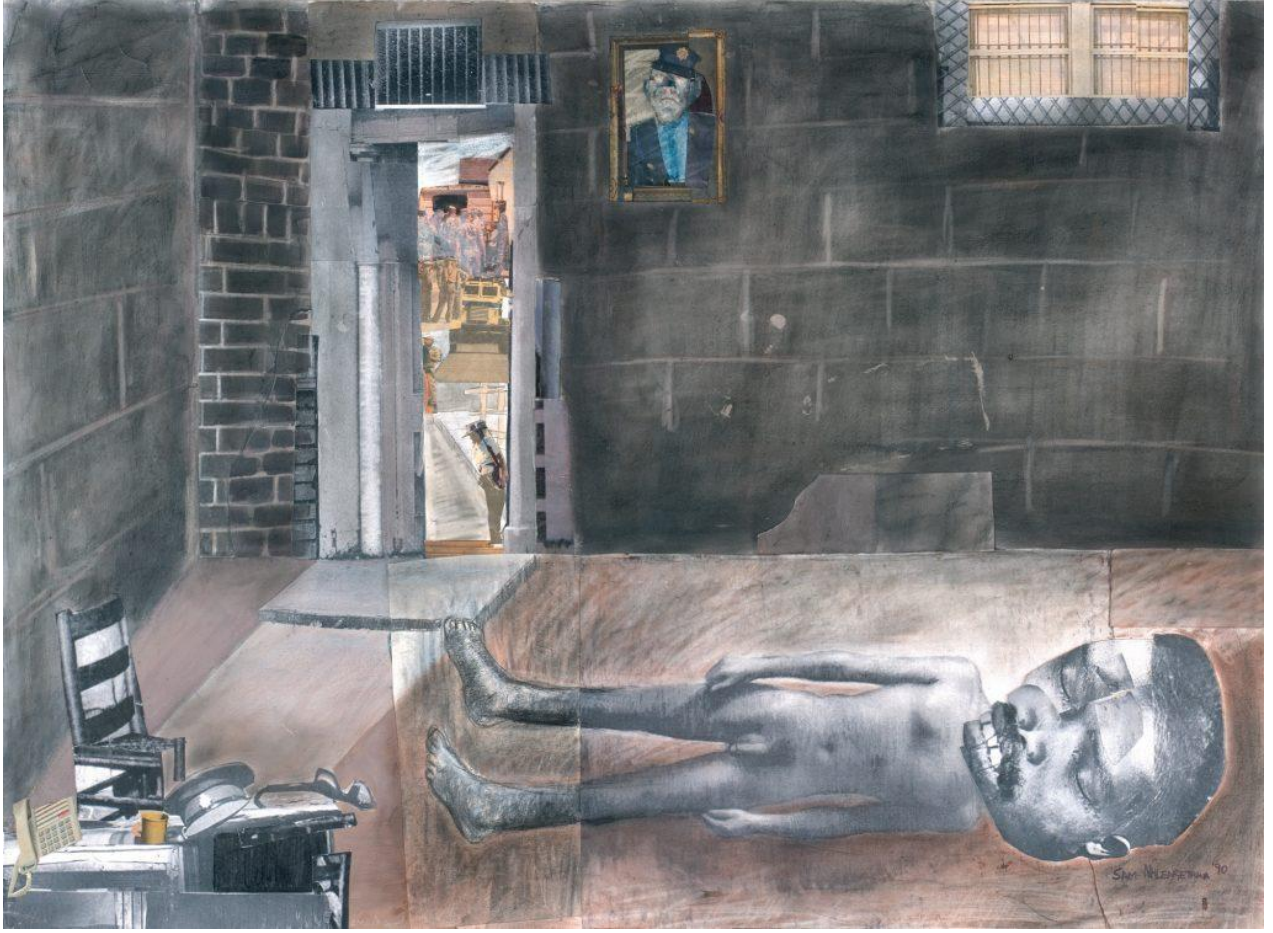
UDF'nin "Botha'nın Olağanüstü Hali" afişi, direniş sanatının bir diğer kritik eseridir. 1980'lerde Birleşik Demokratik Cephe (UDF) tarafından yaratılan bu afiş, Başkan P.W. Botha'nın, apartheid karşıtı aktivistlere yönelik acımasız baskıları meşrulaştırmak için kullandığı

olağanüstü hal ilanlarını eleştiriyordu. Afişin çarpıcı görselleri ve cesur metni, bir direniş çağrısı olarak hizmet etti.

Botha'nın Olağanüstü Hali, Birleşik Demokratik Cephe (UDF) tarafından Toplum Sanatları Projesi (CAP)'nde üretilmiştir, 1985.

Karışık medya kolajlarıyla tanınan Sam Nhlengethwa, apartheid altındaki yaşamın gerçekliklerini öne çıkaran eserler üretti. Çalışmalarında genellikle fotoğraflar, gazete kupürleri ve diğer malzemeleri kullanarak kentsel yaşamın ve direnişin dokunaklı betimlemelerini yarattı. En dikkat çekici parçalarından biri olan *It Left Him Cold – The Death of Steve Biko'da* Nhlengethwa, Biko'nun ölümünün o kasvetli anını yakalar. Bu, apartheid rejiminin vahşetine karşı güçlü bir protesto ifadesiydi.

Sam Nhlengethwa (1955-) *It Left Him Cold (The Death of Steve Biko)*, 1990, kolaj, kurşun kalem ve kâğıt üzerine kömür, 69 x 93,2 cm. Standard Bank Koleksiyonu, Wits Üniversitesi.

Sam Nzima, en çok Soweto Ayaklanması sırasında çektiği güçlü ve dokunaklı fotoğrafla tanınır. Görüntüde, 12 yaşındaki Hector Pieterse'nin cansız bedenini arkadaşı Mbuyisa Makhubo'nun taşıdığı ve Hector'un kız kardeşi Antoinette Sithole'un çaresizlik içinde yanlarında koştuğu görülür. Bu akıllardan çıkmayan görüntü, apartheid karşıtı harekete yönelik acımasız baskının sembolü haline geldi ve Güney Afrika'daki ırk ayrımcılığına karşı verilen mücadeleye uluslararası ilgi ve destek çekerek, adaletsizlikler konusunda farkındalık yarattı ve dünya çapında insanları bu davaya destek vermek için harekete geçirdi.

Apartheid Sonrası Geçiş

1990'ların başında, Apartheid rejimi Güney Afrika için ekonomik açıdan artık sürdürülebilir değildi. Rejim, artan uluslararası yaptırımlar, iç direniş ve ekonomik düşüşle karşı karşıya kaldı ve tüm bunlar sistemin devam ettirilemeyeceğini açıkça ortaya koydu. Ekonomik baskı ve apartheid karşıtı güçlerin kararlı mücadelesinin birleşimi, 1994'te rejimin sonunu getiren müzakerelere yol açtı. Ülke yeni bir güne uyanırken, direniş sanatının odağı da değişti. Sanatçılar, kimlik, yolsuzluk, eşitsizlik ve gerçek demokrasi için verilen sürekli mücadele gibi yeni toplumsal temaları ele almaya başladı. "Direniş sanatı" ifadesi, çok daha geniş bir siyasi ve sosyal eleştiri yelpazesini ifade eder hale geldi. Apartheid sonrası dönemde, sanatçılar çalışmalarını toplumsal meseleleri sorgulamak için kullanmaya devam etti. 1982'deki Gaborone Kültür ve Direniş Konferansı, direniş sanatının yeni bir aşamaya geçişini işaret eden çok önemli bir dönüm noktası oldu.

Çağdaş Sanat Ortamı ve Direnişin Yeni Biçimleri

Görsel aktivist ve fotoğrafçı olan **Zanele Muholi**, Güney Afrika'daki Siyah LGBTQ+ bireylerin deneyimleriyle bağlantılı kimlik politikalarına odaklanır. "Faces and Phases" (Yüzler ve Evreler) serisi gibi çalışmaları, Siyahi lezbiyen ve transgender bireylerin hayatlarını betimleyerek toplumsal normları sorgular ve LGBTQ+ haklarının savunuculuğunu yapar.

Athi-Patra Ruga, performans sanatı, dokuma ve karma malzeme kullanarak çağdaş Güney Afrika toplumuna dair cesur ve renkli eleştiriler üretir. Geleneksel erkeklik ve kimlik anlayışlarını sorgulayan alternatif kimlik karakterleri ve canlı eserleri aracılığıyla hem erkeklik hem de ulusal kimliğe dair geleneksel kabullere meydan okur ve böylece çoklu kimliklere yönelik daha geniş bir kabul ve anlayışın savunuculuğunu yapar.

Kudzanai Chiurai, fotoğraf, resim ve film aracılığıyla siyasi yolsuzluk, sosyal adalet ve Afrika kimliği gibi konuları ele alır. Çalışmaları, çoğunlukla çağdaş Afrika politikasını eleştiren dramatik ve alegorik sahneler içerir.

Kudzanai Chiurai (1981-), *Sessizlik İçinde Yaşıyoruz VIII*, 2017, Elyaf kâğıt üzerine pigment mürekkep

Güney Afrika'daki direniş sanatı, Apartheid dönemindeki açık siyasi muhalefetten, çağdaş dönemde çeşitli toplumsal meselelere daha geniş bir angajmana uzanan bir yolculuğu örneklemektedir. Sam Nhlengethwa ve Sam Nzima gibi sanatçıların mirası, Zanele Muholi, Athi-Patra Ruga ve Kudzanai Chiurai gibi çağdaş sanatçıların süregelen çalışmalarıyla birleştiğinde, sanatın ülkemizde toplumsal yorum ve değişim için güçlü bir araç olarak kalmasını sağlamaktadır.